

2009, ROK ROCZNIC

Warszawa, styczeń 2009 roku

W 2009 r. będzie obchodzona 20. rocznica wielkich zmian ustrojowych w Polsce i w Europie, które trwały od 1980 do 1990 roku. W dn. 6-10.12.2008 r. TNS OBOP zbadał poglądy Polaków na te wydarzenia.

- W opinii 50% badanych symbolem tych zmian powinien być strajk w Stoczni Gdańskiej i Solidarność, a w opinii 22% - zburzenie muru berlińskiego.
- Symbolem zmian w Polsce zdaniem 33% badanych powinny być rozmowy Okrągłego Stołu, 13% - wybory z 4 VI 1989 r., 11% - powołanie rządu T. Mazowieckiego i 21% - wybór L. Wałęsy na prezydenta.
- W opinii masowej dominuje przekonanie, że świat docenia wkład Polski doprowadzenie do upadku komunizmu (60%), ale spora część Polaków (28%) jest w tej sprawie odmiennego zdania.

Cytowanie, publiczne odtwarzanie, kopiowanie oraz wykorzystywanie w innej formie danych, informacji i opracowań zawartych w tej publikacji jest dozwolone pod warunkiem podania źródła: TNS OBOP.

W 2009 roku będzie obchodzona 20. rocznica wielkich zmian ustrojowych w Polsce i w Europie, które trwały od 1980 do 1990 roku, z kulminacją w 1989 r. Na progu tego roku, w dn. 6-10.12.2008 r. TNS OBOP zbadał niektóre poglądy Polaków na te wydarzenia. Raport przedstawia wyniki badania¹.

GDAŃSK CZY BERLIN?

Zwycięski strajk w Stoczni Gdańskiej w 1980 r. i zburzenie muru berlińskiego są dwoma symbolami zmian w Europie. Dla świata symbolem tych zmian staje się mur, co wzbudza stan pewnej frustracji w Polsce, gdzie w wyobraźni zbiorowej panuje symbolika Solidarnościowa.

Przeprowadzony sondaż pokazuje, że wprawdzie strajk w Stoczni Gdańskiej i Solidarność są symbolami w Polsce dominującymi (50%), to jednak i zburzenie muru berlińskiego jest uznawane za taki symbol przez sporą część społeczeństwa (22%).

W NAJBLIŻSZYM ROKU BĘDZIE OBCHODZONA ROCZNICA WIELKICH ZMIAN USTROJOWYCH W POLSCE I W EUROPIE, KTÓRE TRWAŁY OD 1980 DO 1990 ROKU. JAKIE WYDARZENIE, PANA(I) ZDANIEM, POWINNO STAĆ SIĘ ZNAKIEM, SYMBOLEM TYCH ZMIAN W EUROPIE?	
strajk w Stoczni Gdańskiej i Solidarność	50%
aksamitna rewolucja w Czechosłowacji	1%
zburzenie muru berlińskiego	22%
coś innego	2%
<i>trudno powiedzieć</i>	25%

Wraz z wiekiem zmieniają się proporcje zwolenników Stoczni Gdańskiej i muru berlińskiego – przybywa zwolenników Stoczni, a ubywa - muru. Można to powiedzieć inaczej w młodszych grupach wieku ubywa zwolenników Stoczni, a przybywa – muru; wśród młodzieży proporcje są wyrównane (wśród młodzieży uczącej się mur

¹ Sondaż zrealizowano w dniach 4-8 grudnia 2008 r. na ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej próbie 1001 mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat. Maksymalny statystyczny błąd pomiaru dla tej wielkości próby wynosi +/- 3,1%, przy wiarygodności oszacowania równej 95%.

(38%) ma wyraźnie więcej zwolenników niż Stocznia (26%). Za tymi przekrojowymi różnicami kryć się może proces – roczniki wchodzące w wiek dorosły po 1989 roku rzadziej niż roczniki, które swoje przekonania formowały wcześniej, wybierają Stocznę w Gdańsku, a częściej – mur w Berlinie.

Dane w proc.

Wiek	JAKIE WYDARZENIE, PANA(I) ZDANIEM, POWINNO STAĆ SIĘ ZNAKIEM, SYMBOLEM TYCH ZMIAN W EUROPIE?		
	strajk w Stoczni	zburzenie muru	<i>trudno powiedzieć</i>
15-19	31	29	34
20-29	44	27	28
30-39	49	23	28
40-49	51	26	17
50-59	54	20	22
60+	59	13	25

W tabeli pominięte zostały odpowiedzi „aksamitna rewolucja w Czechosłowacji” oraz „coś innego”.

Wykształcenie i miejsce zamieszkania natomiast nie mają na ten wybór żadnego wpływu.

SYMBOL ZMIANY USTROJOWEJ W POLSCE

Równie sporny jest w Polsce symbol zmian w samym 1989 roku, przy czym w tym względzie odmienne poglądy wyrażają różne partie i środowiska polityczne, przedmiotem szczególnych emocji jest Okrągły Stół – dla jednych symbol pokojowego zwycięstwa opozycji, dla drugich - porozumienia części opozycji z komunistami.

JAKIE, PANA(I) ZDANIEM, WYDARZENIE Z LAT 1989-1990 POWINNO STAĆ SIĘ ZNAKIEM, SYMBOLEM TYCH ZMIAN W POLSCE?	
rozpoczęcie rozmów Okrągłego Stołu	33%
pierwsze częściowo wolne wybory z 4 czerwca 1989 r.	13%
utworzenie pierwszego niekomunistycznego rządu Tadeusza Mazowieckiego	11%
Wybór Lecha Wałęsy na prezydenta	21%
<i>trudno powiedzieć</i>	22%

Badanie potwierdza obserwację, że żadne pojedyncze wydarzenie nie jest dominującym symbolem zmiany 1989 r. i że opinie w tym względzie są rozproszone. Badanie pokazuje też, że to rozmowy Okrągłego Stołu, a nie np. wybory z 4 czerwca 1989 r. czy utworzenie rządu Tadeusza Mazowieckiego są najczęściej uznawanym symbolem zmian ustrojowych w Polsce; za symbol taki wielu ludzi uznaje także wybór Wałęsy na prezydenta w listopadzie 1990 r. Początek i koniec instytucjonalnej zmiany politycznej skupiły na sobie największą uwagę.

Wybór poszczególnych wydarzeń jako symboli zmiany 1989 r. w niewielkim stopniu zależy od charakterystyk społecznych badanych; występują tu różnicowania, ale nie zależności systematyczne. Wybór ten w małym stopniu zależy także od poglądów politycznych, choć tu pojawiają się już pewne regularności (patrz tabele aneksowe).

CZY NAS DOCENIAJĄ?

Zapytano badanych, czy w ich odczuciu, świat docenia wkład Polski w doprowadzenie do upadku komunizmu, albowiem w mediach spotyka się przekonanie, że Polacy czują się sfrustrowani tym, że świat ich nie docenia.

Czy, w Pana(i) odczuciu świat docenia czy nie docenia wkład Polski w doprowadzenie do upadku komunizmu?	
docenia	60%
nie docenia	28%
trudno powiedzieć	12%

Okazuje się, że w opinii masowej dominuje przekonanie, że świat docenia wkład Polski doprowadzenie do upadku komunizmu (60%), ale spora część Polaków (28%) jest w tej sprawie odmiennego zdania.

P21. Czy Pan(i) postanowi sobie, że od Nowego zacznie czy przestanie Pan(i) coś robić, np. zacznie uprawiać jakiś sport, przestanie palić itp.?

		DANE W PROC.			LICZBA OSÓB
		tak	nie	jeszcze nie wiem	
OGÓLEM		28	54	18	1001
PLEĆ	mężczyźni	25	58	17	478
	kobiety	30	51	19	523
WIEK	15-19 lat	40	46	14	83
	20-29 lat	38	39	22	197
	30-39 lat	32	47	21	169
	40-49 lat	27	52	21	157
	50-59 lat	25	60	15	178
	60 lat lub więcej	12	75	13	216
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	10	72	18	156
	zasadnicze zawodowe	25	56	20	246
	średnie i pomaturalne	32	49	19	325
	licencjat, wyższe	35	54	10	164
	jeszcze się uczy	34	45	21	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	21	63	16	378
	miasto do 100 tys.	28	49	23	325
	miasto 101-500 tys.	31	57	12	177
	miasto pow. 500 tys.	40	40	20	121
REGION	małopolski	21	43	37	138
	wschodni	19	64	17	102
	katowicki	23	57	20	159
	dolnośląski	43	54	3	97
	wielkopolski	30	50	20	142
	pomorski	31	59	10	146
	centralny	29	55	15	218
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	35	47	17	479
	nie pracuje zawodowo	20	61	19	522
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	39	50	10	87
	prywatni przedsiębiorcy	39	44	17	49
	pracownicy administracji i usług	36	42	22	170
	robotnicy	35	48	17	129
	rolnicy	21	64	16	46
	gospodynie domowe	13	62	25	53
	emeryci i renciści	16	69	15	288
	uczniowie i studenci	34	45	21	110
bezrobotni	22	50	27	70	
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	37	42	22	281
	średnia	26	58	16	586
	zła	17	66	17	134
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	25	58	17	487
	wierzący i niereg. praktykujący	28	52	20	395
	wierzący lecz niepraktykujący	41	45	14	93
	niewierzący	27	58	15	26
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	30	49	21	80
	centrolewicowe	38	42	19	78
	centroprawicowe	32	50	19	135
	prawicowe	31	58	11	224
	trudno powiedzieć	23	57	20	483
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	21	58	21	255
	raczej się nie interesuje	27	54	19	406
	raczej się interesuje	32	50	17	281
	bardzo się interesuje	36	62	2	59
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	39	46	15	258
	PSL	29	65	6	20
	PiS	23	62	15	82
	SLD	38	42	21	28
	żadna	14	75	11	18
	inne	34	58	8	42
niezdecydowani	31	42	27	125	

P22. Jakie wydarzenie, Pana(i) zdaniem powinno stać się znakiem, symbolem tych zmian w Europie?

		DANE W PROC.					LICZBA OSÓB
		strajk w Stoczni Gdańskiej i Solidarność	aksamitna rewolucja w Czechosłowacji	zburzenie muru berlińskiego	coś innego	trudno powiedzieć	
OGÓLEM		50	1	22	2	25	1001
PLEĆ	mężczyźni	51	1	26	2	19	478
	kobiety	48	2	18	1	31	523
WIEK	15-19 lat	31	3	29	3	34	83
	20-29 lat	44	0	27		28	197
	30-39 lat	49	0	23	0	28	169
	40-49 lat	51	3	26	3	17	157
	50-59 lat	54	2	20	3	22	178
	60 lat lub więcej	59	1	13	2	25	216
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	50	1	16	2	30	156
	zasadnicze zawodowe	51	1	18	2	28	246
	średnie i pomaturalne	54	2	22	1	21	325
	licencjat, wyższe	55	2	22	3	19	164
	jeszcze się uczy	26	3	38	1	32	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	51	1	20	1	27	378
	miasto do 100 tys.	47	2	22	2	27	325
	miasto 101-500 tys.	52	2	25	2	18	177
	miasto pow. 500 tys.	51	1	24	2	22	121
REGION	małopolski	48		12	0	40	138
	wschodni	59	3	18	1	20	102
	katowicki	36	2	26	2	35	159
	dolnośląski	67	1	23	2	7	97
	wielkopolski	44	1	32	2	21	142
	pomorski	56	1	26	2	16	146
	centralny	50	2	17	3	28	218
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	51	1	23	2	24	479
	nie pracuje zawodowo	49	2	21	2	26	522
GRUPA SPOŁECZNO-ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	50	2	28	4	16	87
	prywatni przedsiębiorcy	64		20	4	12	49
	pracownicy administracji i usług	46	1	21		32	170
	robotnicy	56	1	21	3	19	129
	rolnicy	39		31		30	46
	gospodynie domowe	46		18		35	53
	emeryci i renciści	59	1	15	2	23	288
	uczniowie i studenci	26	3	38	1	32	110
SAMOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	45	1	29	1	23	281
	średnia	52	2	21	2	24	586
	zła	50		11	3	35	134
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	53	1	20	1	24	487
	wierzący i niereg. praktykujący	46	2	24	2	27	395
	wierzący lecz niepraktykujący	48		29	6	18	93
	niewierzący	52	6	7		34	26
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	49	4	20	3	24	80
	centrolewicowe	47	1	27	4	21	78
	centroprawicowe	68	1	19		11	135
	prawicowe	53	1	25	2	19	224
	trudno powiedzieć	44	1	21	1	33	483
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	35	1	21	1	41	255
	raczej się nie interesuje	52	2	20	1	25	406
	raczej się interesuje	57	1	26	3	13	281
	bardzo się interesuje	63	1	21	3	12	59
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	60	1	24	1	14	258
	PSL	61	7	19	2	11	20
	PiS	58	1	23	5	12	82
	SLD	43		8	10	38	28
	żadna	45		24		31	18
	inne	45		39	4	12	42
	niezdecydowani	47		22	1	29	125

P23. Jakie, Pana(i) zdaniem, wydarzenie z lat 1989-1990 powinno stać się znakiem, symbolem tych zmian w Polsce?

		DANE W PROC.					LICZBA OSÓB
		rozpoczęcie rozmów Okragłego Stołu	pierwsze częściowo wolne wybory z 4 czerwca 1989 r.	utworzenie pierwszego niekomunistycznego rządu (Tadeusza Mazowieckiego)	wybór Lecha Wałęsy na prezydenta	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		33	13	11	21	22	1001
PŁEĆ	mężczyźni	33	15	11	23	18	478
	kobiety	33	11	11	20	25	523
WIEK	15-19 lat	20	20	13	20	27	83
	20-29 lat	29	13	7	26	25	197
	30-39 lat	32	10	12	24	22	169
	40-49 lat	47	8	13	19	13	157
	50-59 lat	35	16	11	16	22	178
	60 lat lub więcej	32	15	11	20	21	216
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	27	13	12	22	26	156
	zasadnicze zawodowe	37	10	7	22	23	246
	średnie i pomaturalne	34	13	12	20	21	325
	licencjat, wyższe	40	15	12	19	13	164
	jeszcze się uczy	23	16	13	23	25	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	32	14	10	18	26	378
	miasto do 100 tys.	33	12	11	21	23	325
	miasto 101-500 tys.	42	12	11	21	14	177
	miasto pow. 500 tys.	23	15	13	32	16	121
REGION	małopolski	29	13	6	15	37	138
	wschodni	33	10	17	20	20	102
	katowicki	39	11	8	17	24	159
	dolnośląski	23	25	11	27	14	97
	wielkopolski	24	10	14	31	21	142
	pomorski	41	10	13	21	14	146
	centralny	37	15	10	19	20	218
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	34	13	12	22	20	479
	nie pracuje zawodowo	33	14	10	21	23	522
GRUPA SPOLECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	37	16	17	14	15	87
	prywatni przedsiębiorcy	37	9	13	33	7	49
	pracownicy administracji i usług	31	14	8	23	24	170
	robotnicy	35	10	8	25	23	129
	rolnicy	31	11	30	11	17	46
	gospodynie domowe	36	8	4	27	25	53
	emeryci i renciści	34	15	11	18	23	288
	uczniowie i studenci	23	16	13	23	25	110
	bezrobotni	42	10	4	24	21	70
SAMOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	33	14	11	24	19	281
	średnia	34	12	11	21	21	586
	zła	30	15	10	17	28	134
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	36	13	11	18	23	487
	wierzący i nierę. praktykujący	32	13	11	24	20	395
	wierzący lecz niepraktykujący	28	11	14	27	20	93
	niewierzący	29	32	3	12	24	26
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	40	17	7	19	16	80
	centrolewicowe	43	16	8	18	15	78
	centroprawicowe	32	18	16	23	11	135
	prawicowe	39	13	14	23	10	224
	trudno powiedzieć	28	11	9	20	32	483
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	26	12	6	21	36	255
	raczej się nie interesuje	31	12	13	21	23	406
	raczej się interesuje	40	15	13	23	9	281
	bardzo się interesuje	45	18	11	12	13	59
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	39	14	12	27	9	258
	PSL	28	25	15	20	11	20
	PiS	33	20	13	19	14	82
	SLD	45	22	8	14	12	28
	żadna	22	12	13	24	28	18
	inne	36	15	9	32	8	42
	niezdecydowani	44	8	9	14	26	125

P24. Czy, w Pana(i) odczuciu świat docenia czy nie docenia wkład Polski w doprowadzenie do upadku komunizmu?

		DANE W PROC.			LICZBA OSÓB
		docenia	nie docenia	trudno powiedzieć	
OGÓLEM		60	26	14	1001
PŁEĆ	mężczyźni	62	28	10	478
	kobiety	58	24	18	523
WIEK	15-19 lat	42	31	27	83
	20-29 lat	59	28	13	197
	30-39 lat	63	18	18	169
	40-49 lat	69	23	8	157
	50-59 lat	63	25	12	178
	60 lat lub więcej	55	32	14	216
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	51	29	20	156
	zasadnicze zawodowe	63	23	14	246
	średnie i pomaturalne	62	26	12	325
	licencjat, wyższe	67	27	6	164
	jeszcze się uczy	48	28	24	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	55	27	18	378
	miasto do 100 tys.	60	26	14	325
	miasto 101-500 tys.	68	24	8	177
	miasto pow. 500 tys.	62	26	12	121
REGION	małopolski	66	19	15	138
	wschodni	53	31	16	102
	katowicki	61	26	13	159
	dolnośląski	62	30	7	97
	wielkopolski	53	31	15	142
	pomorski	62	25	13	146
	centralny	59	24	17	218
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	63	25	12	479
	nie pracuje zawodowo	56	27	17	522
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	72	21	7	87
	prywatni przedsiębiorcy	72	23	5	49
	pracownicy administracji i usług	63	23	14	170
	robotnicy	56	29	15	129
	rolnicy	58	31	11	46
	gospodynie domowe	66	17	16	53
	emeryci i renciści	57	29	14	288
	uczniowie i studenci	48	28	24	110
bezrobotni	59	25	16	70	
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	55	29	16	281
	średnia	64	24	12	586
	zła	50	27	23	134
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	58	28	14	487
	wierzący i niereg. praktykujący	61	24	14	395
	wierzący lecz niepraktykujący	59	22	20	93
	niewierzący	59	38	2	26
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	70	22	7	80
	centrolewicowe	57	37	6	78
	centroprawicowe	69	28	2	135
	prawicowe	66	26	7	224
	trudno powiedzieć	52	24	23	483
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	45	27	28	255
	raczej się nie interesuje	61	26	12	406
	raczej się interesuje	68	25	7	281
	bardzo się interesuje	70	28	2	59
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	70	23	6	258
	PSL	76	18	6	20
	PIS	50	41	9	82
	SLD	81	12	7	28
	żadna	74	21	5	18
	inne	62	29	10	42
niezdecydowani	66	18	17	125	